

ДО НАУЧНОТО ЖУРИ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ
НА КОНКУРС ЗА ДОЦЕНТ ПО ПРОФЕ-
СИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.6 ПРАВО
(МЕЖДУНАРОДНО ЧАСТНО ПРАВО) В
ЮРИДИЧЕСКИЯ ФАКУЛТЕТ НА СУ „СВ.
КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

Р Е Ц Е Н З И Я

от проф. д-р Иван Владимиров от ЮФ на УНСС

УВАЖАЕМИ КОЛЕГИ-ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Със заповед № РД 38-284 от 7 май 2015 г. на ректора на СУ „Св. Климент Охридски” съм определен за външен член на научното жури за провеждане на конкурс за доцент по професионално направление 3.6 Право (международно частно право) в Юридическия факултет на университета. На първото си заседание, което се състоя на 28 май 2015 г., научното жури ми възложи да съставя рецензия.

Конкурсът е обявен в „Държавен вестник”, бр.20 от 17 март 2015 г. В определения в обявлението двумесечен срок, който е изтекъл на 17 май 2015 г., документи за участие в конкурса е подала единствено Боряна Богданова Мусева.

Както се вижда от диплома № 144162 от 15 май 2000 г., кандидатката е завършила с успех отличен 6.00 висше образование на образователно-квалификационна степен „магистър” по специалността „Право” в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”. След като успешно е защитила дисертация на тема „Определяне на приложимото право при непозволено увреждане”, през 2007 г. на кандидатката е присъдена образователната и научна степен „доктор” по реда на Закона за научните степени и научните звания (отм.). Това обстоятелство е удостоверено с диплома №

31837 от 10 декември 2007 г., издадена от компетентната съобразно отменения закон Висша атестационна комисия.

Кандидатката има не само минимума от две години асистентски трудов стаж, който изисква чл.53, ал.1, т.2, б."а" от Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България (по-нататък се означава съкратено като ППЗРАСРБ). Тя е работила цели десет години, считано от м.декември 2005 г. досега, последователно като асистент, старши асистент и главен асистент по международно частно право в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”.

За участие в конкурса кандидатката е представила публикуван през 2014 г. монографичен труд в обем от 243 страници на тема „Цесията в международното частно право” и тринадесет други публикации в специализирани научни издания. Монографичният труд и другите публикации не повтарят представените за придобиване на образователната и научна степен „доктор”. Всички те са от областта на международното частно право. Това обстоятелство свидетелства за трайния научен интерес на кандидатката към международното частно право, по което е конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент”.

Тъй като ППЗРАСРБ в чл.53, ал.1, т.3 (изм., ДВ, бр.19 от 2011 г.) изисква кандидатите за заемане на академичната длъжност „доцент” на първо място да са представили публикуван монографичен труд, употребата на съюза „или” пред израза „други равностойни публикации” показва, че другите публикации са само допустима алтернатива на такъв труд, а в чл.57а (нов, ДВ, бр.19 от 2011 г.), ал.1 от ППЗРАСРБ се създава задължение за научното жури да оценява кандидатите за заемане на академичната длъжност „доцент” според изпълнението на чл.53, вниманието на резезента привлече именно публикуваният монографичен труд.

Монографичният труд е първото в българската правна литература самостоятелно изследване на въпросите за

определяне на международната компетентност и на приложимото право към прехвърлянето на вземания с международен елемент. Изследването предлага цялостна систематика на начина, по който българският съд следва да преценява дали е международно компетентен, съответно ако е международно компетентен – как да определи приложимото материално право при спорове, свързани с прехвърляне на спорове с международен елемент.

Библиографията показва, че за написването на монографичния труд е използвана цялата достъпна българска и чуждестранна литература в областта на цесията с международен елемент. Тази библиография обхваща 42 заглавия на съчинения на български език, 102 заглавия на съчинения на чужди езици, предимно на немски, английски и френски език, и 17 наименования на други източници. На правен анализ в един или в друг обем в монографията са подложени 55 решения на Съда на Европейския съюз. На редица съчинения, особено от групата на изданията на чужди езици, се извършва за първи път позоваване в български научен правен труд. Използваните съчинения са коректно цитирани.

Авторката се отнася критично към литературните източници, национални и международни нормативни актове и решения на международни и национални съдилища.

Пример на критично отнасяне на авторката към литературен източник съставлява несподелянето на становището на Dicey, Morris, Collins в Conflict of Laws, 14th ed., London, Sweet & Maxwell, 2006, p.20 – 58 в смисъл, че с помощта на чл.14 от Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета относно приложимото право към договорни задължения (по-нататък в тази рецензия се означава съкратено като Регламент Рим I) не следва (подчертано от рецензента) да се определя приложимото право към цесия и договорна суброгация на вземания, които произтичат от извъндоговорни отношения (например от

деликт, от неоснователно обогатяване, от водене на чужда работа без пълномощие), нито от преддоговорна отговорност (с.28 от монографичния труд). Тя обосновава, включително чрез позоваване на други автори, противоположното мнение, а именно: че вземането може да произтича не само от договорно или от извъндоговорно отношение, но и от други юридически факти, с които законът свързва конкретни правни последици (с.29-31).

Друг такъв пример е несподелянето от авторката на становището на група автори, които считат, че Регламент Рим I изобщо не урежда приложимото право към действието на цесията спрямо третите лица. Тя преценява като по-убедителна аргументацията на втора група автори, включващи действието на цесията спрямо третите лица в обхвата на Регламент Рим I, и подробно обяснява защо подкрепя именно това становище (с.56 – 58).

Пример на критично отнасяне на авторката към практиката на Съда на Европейския съюз се съдържа на с.101. След като констатира, че този съд допуска процесуално действието на споразумението за избор на съд спрямо трети лица, но предоставя преценката за наличие на такова действие на „приложимото материално право”, тя задава въпроса, кое е това право: *lex fori* или *lex causae*. Кандидатката обосновава собствено становище, че ако са налице сходства между националните системи, Съдът на Европейския съюз сравнително лесно и спокойно може да формулира и наднационални автономни отговори – в случая, че клаузата за избор на съд обвързва третите лица, ако това следва от *lex contractus*, определен от международното частно право на сезирания съд (с.108).

Друг такъв пример е критичното отнасяне на авторката към практиката на СЕС, според която при потребителските спорове цесионерът нетърговец не може да се възползва от защитната компетентност, а при застрахователен спор – може. Това разрешение според авторката не е адекватно на

еднаквата нужда от защита, залегнала в основата както на потребителските, така и на застрахователните договори. Тя счита, че трябва да бъде предпочетен интересът на по-слабите страни – цесионери и наследници нетърговци така, както е зададено в решението на СЕС по делото *Vorarlberger*, и да им се предостави възможност да ползват защитната компетентност (с.115).

Основните твърдения на авторката са правилни и не възбуждат съмнение.

В публикувания монографичен труд се съдържат научни и научноприложни резултати, които представляват оригинални приноси в науката за международното частно право. Такива приноси са научните схващания, които авторката доразвива в него по засегнатите въпроси не само при проява на критично отношение към литературни източници или съдебни решения, но и без такъв повод.

Пример на доразвито от авторката схващане с приносен характер е изводът, че българската езикова версия на чл.14, пар.3 от Регламент Рим I трябва да се тълкува поправително и да обхваща, наред с класическата и фидуциарната цесия, и учредяването на залог или на други обезпечителни права върху вземания (с.45).

Друг такъв пример съставлява обоснованият от авторката извод, че понятието за цесия, използвано от европейския законодател в чл.14, пар.3 на Регламент Рим I, обхваща отчуждаването на цялото вземане (безусловно и условно – за обезпечение), учредяване на тежести върху вземането и договорната суброгация на вземания (с.47 – 48).

Трети такъв пример представлява поддържането от кандидатката на теорията, според която правото на Европейския съюз урежда единствено външното обективизиране на изразеното съгласие, следващо от спазването на изискванията за формата на споразумението за избор на съд. Тя счита, че тази теория най-добре отчита, от една страна, повелята за автономно тълкуване на понятията, съдържащи се

в Регламент Брюксел I, а от друга – практическата необходимост от определяне на приложимото право към въпросите, които са тясно свързани с действителността на пророгационното споразумение, но не са непременно част от постигнатото съгласие (с.85 - 86).

Четвърти такъв пример е доразвитото от авторката схващане, че най-подходящото право за регулиране на „вещното действие“ на цесията е това, което урежда прехвърленото вземане (чл.220 – 222).

Наред с доразвитите научни схващания, оригинални научни приноси съставляват добре обосноващите от авторката предложения за усъвършенстване на законодателството (предложения de lege ferenda).

Такова, например, е предложението да се възприеме, т.е. в законодателството на Република България да се създаде легална дефиниция на вземането като предмет на цесия, която дефиниция да се базира на наднационалните източници на soft law, включително на Принципите на европейското договорно право и на Принципите на Международния институт за унификация на частното право – ЮНИДРОА за външнотърговските договори от 2010 г., а именно: че предмет на цесията е правото на едно лице - кредитор да търси от друго лице - длъжник изпълнение (вземане), произтичащо от съществуващ или бъдещ договор (с.24).

Друг пример е предложението, с оглед на нуждата от използването на един единствен нормативен акт за определяне на приложимото право към всички ефекти на цесията, уредбата да бъде включена в Регламент Рим I (с.57).

Трети пример съставлява предпочитаното от авторката алтернативно предложение да се създаде наднационална пряка материалноправна норма в международна конвенция, която изрично да закрепил автоматичното преминаване на арбитражното споразумение с прехвърленото вземане (с.170).

Четвърти пример е предложението в Регламент Рим I характер на особени повелителни норми да бъде придаден на

изискванията за форма на договори за цесия, имащи за предмет вземания, обезпечени с ипотека или други вещни права (с.227 – 228).

Позволявам си да изразя пред кандидатката оформилото се по време на изготвянето на тази рецензия убеждение, че монографичният труд щеше да представлява интерес за по-широк кръг специалисти и да има по-голямо практическо значение, ако изследването не беше ограничено единствено с определяне на стълкновителните норми за международната компетентност и за приложимото право към цесията, заедно с техния механизъм, без да се разглеждат преките норми, имащи отношение към същия въпрос. Всъщност стълкновителната норма е релевантна само когато за същото частноправно отношение с международен елемент няма пряка норма.

Липсата на повече информация за преките норми за цесията с международен елемент не се отразява отрицателно върху положителните качества на монографичния труд, които бяха изтъкнати по-горе в тази рецензия. Направената от рецензента бележка е насочена да предизвика у авторката размисъл за обогатяване на труда при евентуално второ издание, каквото той несъмнено заслужава.

Следователно, кандидатката главен асистент д-р Боряна Богданова Мусева отговаря на изискванията на чл.53, ал.1 (изм., ДВ, бр.19 от 2011 г.) на Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност «доцент» по професионално направление 3.6 Право (международно частно право) в Юридическия факултет на СУ «Св. Климент Охридски», за която академична длъжност е обявен конкурсът. Тя е придобила образователната и научна степен «доктор» през м.декември 2007 г. след успешна защита на дисертационен труд на тема «Определяне на приложимото право при непозволено увреждане». Не само две години, какъвто минимум асистентски трудов стаж изисква чл.53, ал.1, т.2,

**б.»а» от ПЗРАСРБ, а в продължение на цели 10 години е работила последователно като асистент, старши асистент и главен асистент в Юридическия факултет на СУ «Св. Климент Охридски». За участие в конкурса кандидатката е представила публикуван през 2014 г. монографичен труд в обем от 243 страници на тема «Цесията в международното частно право» и тринадесет други публикации в специализирани научни издания. Монографичният труд и другите публикации не повтарят представените за придобиване на образователната и научна степен «доктор». Монографичният труд, който рецензентът проучи, заслужава висока оценка. Този труд по мое мнение съдържа приноси в науката за международното частно право, включително добре обосновани предложения *de lege ferenda*. Приносите, включително предложенията *de lege ferenda*, потвърждават установените при защитата на дисертационния труд през 2007 г. задълбочени научни познания на кандидатката по международно частно право и нейните способности за самостоятелна научна дейност. По изложените съображения в качеството ми на член на научното жури и рецензент изказвам положителното си становище за признаване на възможността за заемане от главен асистент д-р Боряна Богданова Мусева на академичната длъжност „доцент” по професионално направление 3.6 Право (международно частно право) в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”.
София, 5 юли 2015 година**

ЧЛЕН НА НАУЧНОТО ЖУРИ-РЕЦЕНЗЕНТ:

(проф. д-р Иван Владимиров)